

Є. В. Міщук,

к. е. н., доцент кафедри обліку, аналізу, аудиту та адміністрування підприємств
гірничо-металургійного комплексу, ДВНЗ "Криворізький національний університет"

ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ОКРЕМОГО ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ІНВЕСТОРА, ПІДПРИЄМСТВА — ОБ'ЄКТА ІНВЕСТИВАННЯ ТА ЇХ СТЕЙКХОЛДЕРІВ

E. Mischuk,

cand. sci. (econ.), assistant professor of accounting, analysis, audit
and administration of the mining and metallurgical complex, SHEE "National University of Krivoy Rog"

RATIONALE FOR A SEPARATE DEFINITION OF INVESTMENT SECURITY OF THE INVESTOR, THE COMPANY — THE INVESTMENT OBJECT AND THEIR STAKEHOLDERS

Стаття присвячена дослідженню інвестиційної безпеки на мікрорівні. На відміну від існуючих поглядів, згідно з якими інвестиційна безпека підприємства ототожнюється з безпекою інвестиційних проектів, запропоновано більш комплексний підхід, в якому поряд із інвестиційною безпекою підприємства розглядається інвестиційна безпека різних контрагентів, що є відмінною рисою даного дослідження, оскільки відомі праці передбачають просте визначення ризиків і загроз контрагентів. Автором статті запропоновано інвестиційну безпеку розглядати у розрізі інвестиційної безпеки підприємства — об'єкта інвестування, інвестиційної безпеки інвестора та інвестиційної безпеки стейкхолдерів. При чому останню запропоновано поділяти на інвестиційну безпеку стейкхолдерів підприємства — об'єкта інвестування та інвестиційну безпеку стейкхолдерів інвестора. У статті удосконалено також класифікацію інвестиційної безпеки підприємства — об'єкта інвестування та його стейкхолдерів, шляхом виокремлення інвестиційної безпеки при інвестуванні у власну діяльність та інвестиційну безпеку при інвестуванні цього підприємства в інші об'єкти.

The article investigates the investment security at the micro level. In contrast to existing views, according to which the investment enterprise security is identified with the safety of investment projects, suggested a more comprehensive approach, which along with the investment enterprise security considered investment safety of various counterparties, is the hallmark of this research, as well-known works include the simple definition of risks and threats counterparties. The author of the article proposed investment security considered in the context of the investment enterprise security — the object of investment, the investor of investment security and investment security stakeholders. The latter being invited to share in the investment security stakeholders of the enterprise — the object of investment and investment security stakeholder's investor. The article also improved the classification of the investment enterprise security — the object of investment and its stakeholders, through the allocation of investment security when investing in their activities and investment security when investing in this company other objects.

Ключові слова: інвестиційна безпека інвестора, інвестиційна безпека підприємства, інвестиційна безпека стейкхолдерів, підприємство — об'єкт інвестування, стейкхолдери.

Key words: investment security investors, investment enterprise security, investment security stakeholders, the company — the object of investment, stakeholders.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Питання щодо визначення, оцінювання та управління інвестиційною безпекою досліджували багато науковців, зокрема О. Білорус, О. Власюк, В. Геєць, Б. Губський, Я. Жаліло, В. Кириленко, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Таранушенко, С. Пирожков, А. Сухоруков та інші. Незважаючи на різноманіття наукових доробок учених, у переважній більшості з них питання інвестиційної безпеки розглядають-

ся у контексті її як складової економічної безпеки або ж у розрізі інвестиційної складової економічної безпеки.

Разом з цим, більшість наукових напрацювань присвячені дослідженню інвестиційної безпеки на макрорівні — з точки зору визначення та забезпечення інвестиційної привабливості й захищеності держави (регіонів) тощо.

Водночас мало розробленими залишилися питання щодо інвестиційної безпеки на мікрорівні, оскільки в існуючих нау-

кових роботах вона ототожнюється з безпекою інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання (підприємства) або ж з інвестиційною безпекою окремих інвестиційних проектів. Такі погляди, на нашу думку, суттєво звужують поняття інвестиційної безпеки та не дозволяють повною мірою висвітлити усі економічні процеси, що відбуваються як на підприємстві, так і поза його межами — з його контрагентами під час та після інвестування. У зв'язку з цим питання інвестиційної безпеки на мікрорівні потребують більш глибокого дослідження.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета даної статті полягає в обґрунтуванні необхідності визначення інвестиційної безпеки на мікрорівні у розрізі інвестиційної безпеки інвестора, інвестиційної безпеки підприємства — об'єкта інвестування та інвестиційної безпеки їх стейкхолдерів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасне розуміння інвестиційної безпеки підприємства як економічної безпеки в процесі здійснення інвестиційних проектів, на наш погляд, є досить вузьким. Однак науковці, в роботах яких має місце зазначений підхід, наприклад [1; 2], розглядають економічну безпеку інвестиційного проекту як міру узгодження економічних інтересів підприємства як суб'єкта інвестиційного проекту із суб'єктами зовнішнього середовища проекту, за якої в умовах загроз інвестиційний проект в довгостроковому періоді не переходить в кризовий стан, який загрожує збитками великого масштабу, втратою конкурентоспроможності підприємства, здійсненню виробничо-господарської діяльності в нормальному режимі [1; 2].

Із цього трактування видно, що інвестиційна безпека самого підприємства пов'язана із "суб'єктами зовнішнього середовища проекту". Це є очевидним, різні аспекти такої взаємодії певною мірою висвітлено в існуючих наукових роботах. Проте найбільшу увагу при цьому науковці приділяють загрозам та ризикам інвесторів.

Досить детально поняття інвестиційної безпеки розглянуто авторами робіт [3; 4]. У роботі [4], інвестиційну безпеку поділяють на такі складові:

1. Безпека фінансових інвестицій: безпечно розміщення коштів на ринках цінних паперів; безпечно розміщення коштів на валютних ринках та ринках дорогоцінних металів; безпечно розміщення коштів на депозитних рахунках; забезпечення необхідного рівня економічної ефективності фінансових інвестицій.

При розміщенні коштів на ринках цінних паперів автори розглядають ризики інвестора: ризик банкрутства (неплатоспроможності) емітента цінних паперів, ризик зниження доходності цінних паперів, ризик зниження курсової вартості цінних паперів [3, с. 91].

Далі, автори тієї ж роботи переходять до огляду ризиків суб'єктів господарювання при розміщенні коштів на валютних ринках і ринках дорогоцінних металів: ризик зниження курсів валют, в які вкладено кошти, та ризик зниження вартості дорогоцінних металів.

При аналізі безпеки розміщення коштів на депозитних рахунках розглядається схильність банку до неплатоспроможності [3, с. 92].

2. Безпека реальних інвестицій: безпека інвестицій, направлених у власну діяльність; безпека інвестицій, направлених у зовнішні умови; забезпечення необхідного рівня економічної ефективності реальних інвестицій [3, с. 93].

Автори монографії [3] зазначають, що при здійсненні інвестицій, направлених у власну діяльність, суб'єкт господарювання найчастіше стикається з ризиком неотримання прибутку від вкладених коштів та ризиком власної неплатоспроможності. При здійсненні інвестицій, направлених за межі підприємства, суб'єкт господарювання найчастіше стикається з такими ж ви-

дами ризиків, як і при здійсненні інвестицій, направлених у власну діяльність [3, с. 93]. На наш погляд, такий поділ інвестицій зумовлює необхідність у розмежуванні та окремому розгляді зміни інвестиційної безпеки у двох ситуаціях:

— коли підприємство — об'єкт інвестування інвестує само в себе, тобто у власну діяльність;

— коли підприємство — об'єкт інвестування здійснює інвестиції спрямовані за його межі, в інші об'єкти.

Таким чином, проведений нами огляд літературних джерел дозволяє зробити висновок, що науковці досліджують питання ризиків та загроз не тільки самого підприємства, але й його контрагентів при здійсненні інвестування. Проте цього недостатньо. Крім того, як видно з наведеної в якості приладу монографії [3], навіть аналіз ризиків і загроз з точки зору підприємства та його інвестора носять неупорядкований характер. У зв'язку з цим пропонуємо наступне.

По-перше, необхідно системно та комплексно підійти до питання інвестиційної безпеки інвестора, що потребує додаткових досліджень, які виходять за межі простого визначення ризиків і загроз. Розглядаючи процес інвестування доцільно окремо визначати інвестиційну безпеку підприємства — об'єкта такого інвестування та інвестиційну безпеку інвестора.

По-друге, у підприємства — об'єкта інвестування окрім інвестора є й інші контрагенти, які теж відчуватимуть вплив та наслідки інвестиційної діяльності на підприємстві.

По-третє, у інвестора також є контрагенти, окремі показники діяльності яких або ж уся їх подальша діяльність залежатиме від здійснюваного цим інвестором інвестування.

Отже, процес інвестування здійснює вплив на інвестиційну безпеку інвестора та інвестиційну безпеку підприємства — об'єкта інвестування, що у свою чергу, викликає зміни в інвестиційній безпеці їх контрагентів.

Слід звернути увагу, що такий зв'язок може бути оберненим і мати зворотні наслідки. Наприклад, інвестування викликало зміни в інвестиційній безпеці контрагентів і ці зміни вплинули на діяльність підприємства — об'єкта інвестування або (та) інвестора.

Стосовно визначення контрагентів, відмітимо, що необхідно звернути увагу на сучасні теорії стейкхолдерів.

Відомо, що в процесі свого функціонування підприємство задовольняє потреби зацікавлених у його діяльності стейкхолдерів, до яких належать власники підприємства, інвестори, топ-менеджери, персонал, клієнтуря, постачальники, держава, громадськість та інші. Підприємство взаємодіє зі зв'язаними з ним групами, що здійснюють внесок у підприємство, одержують від нього компенсацію (у різній формі) і тому знаходяться з ним у відносинах взаємозалежності.

Особливий інтерес, на наш погляд, викликають роботи [5—7], в яких обґрунтовано, що всі ризики і загрози, які впливають на фінансову безпеку підприємства, залежать від фінансових інтересів стейкхолдерів. При цьому в роботі [6] сформульовано підхід до стейкхолдерів не просто як до груп впливу на діяльність підприємства через систему власних інтересів, а одночасно і як постачальників ресурсів для підтримання діяльності компанії та реалізації корпоративних стратегій.

Автори роботи [5] відмічають також, що, з одного боку, стейкхолдери забезпечують підприємство унікальними ресурсами, а з іншого — розділяють ризики разом з інвесторами та власниками у процесі того, як підприємство використовує ці ресурси і пріоритетним є розвиток класифікацій та підходів, заснованих на кінцевих фінансових інтересах стейкхолдерів. При цьому оптимізація фінансових потоків стейкхолдерів як постачальників ресурсів, з метою мінімізації ризиків та конфліктів автори [5] вбачають у процесі реалізації механізму корпоративної соціальної відповідальності.

Варто зробити доповнення та уточнення до наведеного вище. Дійсно, стейкхолдери розділяють ризики разом із власниками підприємства, інвесторами та самим підприємством, але в процесі інвестиційної діяльності це впливає на рівень інвести-

ційної безпеки усіх перелічених суб'єктів, у тому числі і на кінцеві фінансові результати стейкхолдерів, а також на зміну рівня їх інвестиційної безпеки. Очевидно, що зміна рівня інвестиційної безпеки інвестора, підприємства та їх стейкхолдерів впливає на фінансово-економічні результати діяльності усіх перелічених суб'єктів та у кінцевому підсумку може привести до зміни їх фінансово-економічного стану. Тому мінімізацію інвестиційних та інших ризиків і загроз інвестиційній безпеці слід здійснювати за допомогою більш широкого кола механізмів, що виходять за межі корпоративної соціальної відповідальності.

О. Ляшенко відмічає, що управління економічною безпекою підприємства зачіпає інтереси різних зацікавлених груп, які пов'язані з його функціонуванням [7]. Переводячи це у площину даного дослідження наголосимо, що процес інвестування здійснює вплив на рівень інвестиційної безпеки стейкхолдерів через зміну ряду показників, зокрема: у власників — вартість акцій, дивіденди; у працівників — заробітна плата, премії, соціальний пакет, створення робочих місць, умови роботи; у банків та інших інвесторів — платоспроможність, фінансові результати тощо; у покупців — якість продукції, рівень сервісного обслуговування тощо; у постачальників — платоспроможність тощо.

Автори роботи [8] класифікують стейкхолдерів на основі рівня їх зацікавленості у дотриманні фінансової безпеки підприємства, розглядаючи визначальні чинники їх впливу через стейкхолдерів базового рівня корпоративної соціальної відповідальності, які беруть безпосередню участь у процесі створення додаткової вартості та мають найвищий рівень зацікавленості у забезпеченні фінансової безпеки підприємства.

З огляду на це, доцільно виокремити також і групи стейкхолдерів окремо підприємства — об'єкта інвестування, поділені за рівнем впливу процесу інвестування на їх інвестиційну безпеку та окремо стейкхолдерів інвестора, поділені на групи за аналогічним принципом.

Автори роботи [9] при побудові багаторівневої класифікації економічних загроз стейкхолдерам з урахуванням їх належності до підприємства та згідно з якою вони поділяються на загрози внутрішнім стейкхолдерам (працівникам і менеджерам різних рівнів) та зовнішнім (державі, акціонерам, кредиторам, інвесторам, дебіторам тощо). Зовнішні стейкхолдери, своєю чергою, можуть поділятися за рівнями віддаленості від самого підприємства, а саме: зовнішні стейкхолдери першого рівня: акціонери, дебітори, кредитори тощо; другого рівня: власники зовнішніх стейкхолдерів першого рівня; третього рівня: власники зовнішніх стейкхолдерів другого рівня [9].

Отже, усе вищенаведене вказує на необхідність введення поняття "інвестиційної безпеки стейкхолдерів" та його комплексному й поглибленому аналізу.

ВИСНОВКИ ТА ПОДАЛЬШІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Таким чином, у науковій літературі поза увагою залишилося питання безпосередньо інвестиційної безпеки інвестора, а не тільки його ризиків і загроз і, відповідно, інвестиційної безпеки різних стейкхолдерів, причому як самого підприємства — об'єкта інвестування, так і стейкхолдерів його інвестора (інвесторів).

Напрямом подальшого дослідження є конкретизація ризиків та загроз інвестиційній безпеці інвестора, підприємства — об'єкта інвестування та їх стейкхолдерів, а також дослідження оцінювання того, як зміна інвестиційної безпеки впливає на інші складові економічної безпеки інвестора, підприємства — об'єкта інвестування та їх стейкхолдерів.

Література:

1. Анісімова О.М. Інвестиційна безпека підприємства в контексті економічної безпеки: сутність, зміст, оцінка і система управління / О.М. Анісімова, О.С. Картечева // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. — 2012. — Випуск 1. — Том 2. — С. 293—297.

2. Свтушенко С.В. Інвестиційна безпека технічного розвитку підприємства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/PSPE/2011_4/Evtushenko_411.htm

3. Економічна безпека підприємства: монографія / А.М. Турило, С.Б. Новак, С.В. Капітула. — Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. — 140 с.

4. Турило А.М. Удосконалення класифікації та визначення економічної безпеки підприємства / А.М. Турило, С.В. Капітула // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. — Дніпропетровськ, 2007. — Т. III, вип. 222 — С. 671—680.

5. Петренко Ю.М. Механізм корпоративної соціальної відповідальності як складова забезпечення фінансової безпеки підприємства в структурі проактивної системи корпоративного управління / Ю.М. Петренко // Формування ринкових відносин в Україні. — 2013. — № 2 (141). — С. 209—213.

6. Д'яконова І.І. Ресурсно-функціональний підхід у дослідженні фінансової безпеки підприємства та корпоративного управління / І.І. Д'яконова, Ю.М. Петренко // Бізнес інформ. — 2013. — № 2. — С. 188—193.

7. Ляшенко О. Економічні інтереси стейкхолдерів підприємства: діалектична взаємодія, систематизація, вибір способів узгодження / О. Ляшенко // Вісник ТНЕУ. — 2013. — № 2. — С. 54—61.

8. Костюк С.М. Основи забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в транзакційному середовищі / С.М. Костюк, Ю.М. Петренко // Проблеми системного підходу в економіці. — 2011. — № 4.

9. Нусінова О.В. Побудова ієрархічної структури складових економічної безпеки підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Нусінова, І.Г. Манцуров // Ефективна економіка. — 2011. — № 9. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

References:

1. Anisimova, O.M. (2012), "Investment security enterprise in the context of economic security: the nature, content, assessment and management system", *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektual'noi vlasnosti*, vol. 1, pp. 293—297.

2. Yevtushenko, S.V. (2011), *Investytsijna bezpeka tekhnichnoho rozvytku pidpryemstva* [Investment security of technical development of enterprise], available at: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/PSPE/2011_4/Evtushenko_411.htm (Accessed 10 January 2015).

3. Turylo, A.M. Novak, S.B. Kapitul, S.V. (2009), *Ekonomichna bezpeka pidpryemstva* [The economic security of the enterprise], *Vydavnychjy dim, Kryvyi Rih, Ukraine*.

4. Turylo, A.M. (2007), "Improvement of classification and definition economic security of enterprise", *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 222, pp. 671—680.

5. Petrenko, Yu.M. (2013), "The mechanism of corporate social responsibility as part of ensuring financial security enterprises in the structure of proactive system of corporate governance", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 2, no. 141, pp. 209—213.

6. D'iakonova, I.I. (2013), "Resource and functional approach to the study of financial enterprise security and corporate governance", *Biznes inform*, vol. 2, pp. 188—193.

7. Liashenko, O. (2013), "The economic interests of the stakeholders of the enterprise: the dialectical interaction, classification, selection methods coordination", *Visnyk TNEU*, vol. 2, pp. 54—61.

8. Kostyuk, S.M. (2011), "Foundations ensuring financial security entities in transactional environments", *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, pp. 4.

9. Nusinova, O.V. (2011), "Construction of the hierarchical structure of the components of economic security enterprises", *Efektynna ekonomika*, vol. 9, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 10 January 2015).

Стаття надійшла до редакції 17.12.2014 р.